

ГЛОБАЛЬНОСИСТЕМНА КРИЗА ТРАНСІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

У результаті глобальносистемного аналізу реалій і тенденцій сучасного розвитку автором зафіксована наявність всесвітньої загально-цивілізаційної кризи. На основі цього факту та раніше сформованої системно-інформаційної методології дослідження і реалізації сучасних світових процесів, автором розроблений та представлений у цій роботі інноваційний підхід для визначення трансінформаційної сутності нововиявленого феномена – глобальносистемної цивілізаційної кризи. Визначені дезінформаційно-дезінтеграційні ефекти як чинники кризових моментів глобального системного впливу, а також розроблені відповідні рекомендації для подолання кризових ситуацій на різних рівнях соціально-економічної діяльності та розвитку.

Ключові слова: глобальносистемний, трансінформаційний, криза, цивілізація, дезінформація, дезінтеграція, діяльність, розвиток.

**«Хозяйство есть знание в действии,
а знание есть хозяйство в идее»**

Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: Наука, 1990. – С. 99.

**«Распространение научного знания и образования
является крупнейшим фактором спайки
человечества в единое целое»**

В.И.Вернадский. О науке. – М.: Феникс, 1997. – С.126

Реалії та тенденції сучасного світового розвитку об'єктивно надають дослідникам змогу не тільки уже в котрий раз зафіксувати **кризовий стан** справ майже в усіх сферах життя на нашій планеті. Головна можливість – це глибинніше, можна навіть сказати – **інноваційно**, у **всезагальносистемному вимірі** розглянути ситуацію, яка склалася не тільки в усьому планетарному просторі, а й **глобально**, тобто з урахуванням **природно-об'єктивних закономірностей історичного перебігу** усіх речовинно-енергетичних, гуманітар-

**СКАЛЕНКО О.К.,
провідний
науковий співробітник
Інституту світової
економіки та
міжнародних відносин
НАН України,
академік Міжнародної
академії інформатизації
при ООН,
президент
Міжнародного фонду
«ЄДНАННЯ»**

них, суспільних, технологічно-економічних і, загалом, *цивілізаційних* процесів.

З метою покращеного сприйняття змісту використаного у цій роботі сутнісно й методологічно поглибленого *концептуального арсеналу* вивчення проблем подолання сучасних гострих кризових ситуацій у різних формах їхнього реального виявлення, автор вважає необхідним здійснити тут *уточнювально - узгоджувальний аналіз ключової термінології*, і по-можливості в достатньому обсязі.

Отже, використовуваний автором в цій роботі термін «глобально – системність» означає адекватну відображеність та місце об'єкта нашого дослідження у всезагальній світовій структурі на *природно і соціально закономірному плані*. Таким чином, цю структуру цілком закономірно складають: *людина* (людство) як *суб'єкт активності* в *соціальній формі світового розвитку* та *речовинно-енергетичний світ* як *єдиний об'єкт і ресурсна першооснова* в глобальній системі всеохоплюючої взаємодії.

Тобто, *природно закономірна глобальність світового процесу*, як така, зобов'язує суб'єкта *необхідно враховувати* в усіх системах *активнотворчої діяльності* *суть людину* та *природно-екологічні можливості*. Такий, фактично глобальний підхід демонстрували вже навіть класики «марксизму». Однак в реальності виявилось, що *homo sapiens* і *homo socialis* сприймає світ не тільки *безпосередньо*, а й *трансімформаційно*, тобто з *використанням інформаційних знань як ідеально-абстрактного, але глобально єдиного орієнтиру* щодо ефективності та системно безпечної діяльності в *об'єктивно не порушній сфері законів природи*. Тут також доречно буде згадати *класичне*: «від живого споглядання – до абстрактного мислення, а від нього – до практики»¹.

Попри багатозначність сприйняття та розуміння, термін «криза» в контексті нашого дослідження розглядається головним чином як наближення процесу до *апогею в еволюційному переході на новий етап світового розвитку*. Отже, будучи наближеним до певного *екстремуму*, цей *перехід закономірно виявляється природним*, хоч і важким за усіма параметрами, і тому його *критичний стан також визначається еволюційно закономірним*, і навіть можна сказати, *позитивним*. І, мабуть, в попередньому плані правильним буде вважати, що саме *розуміння позитивної сутності цього переходу* стане першим кроком в напрямку системного подолання кризових ситуацій.

Ключовий термін «цивілізація» також є неоднозначним, але використовується тут так же, як і здебільшого всією науковою, головно філософською спільнотою, тобто як синонім *світової культури*, або рівня її розвитку². А стосовно значення

ключового поняття «*трансімформаційна цивілізація*», то тут мова повинна йти, власне, про функціонування за своєю суттю і впливом *глобального, пріоритетно-стратегічного ідеально-інформаційного чинника* в *методологічно повних соціокультурних і економічних системах*. Автор щиро сподівається, що все це стане зрозумілим з матеріалів, коротко викладених у наступних підрозділах.

Фундаментальна трансімформаційна сутність цивілізаційного процесу.

Якщо не тільки прагматично, а й *науково-методологічно*, тобто *глобально* та *системно* підходити до проблем, так чи інакше пов'язаних з реально існуючою *кризою загальносвітового виміру*, то в найпершу чергу зафіксуємо *найреальнішу картину соціально опосередкованого світу взагалі*. І цю реальність треба розглядати як таку, що *починаючи з доісторичних часів*, сучасне багатомільйонне людство зі своїми потребами *принципово не може змінити, а тим більше відмінити найглибинніші основи свого існування*. Відтак, на глобальносистемному плані розгляду ще раз нагадаємо: *найглибшими підвалинами завжди були, є і будуть матеріально - енергетична першооснова та інформаційно - цільова основа соціально-культурної і технологічно-економічної діяльності в природному, об'єктивно існуючому світовому просторі*³.

Отже, ми повинні добре усвідомити, що людська *діяльність як цілеспрямований процес глобально-системно потребує і фізичних (речовинно-енергетичних) і ідеальних (абстрактних) ресурсів*, які закономірно реальним, отже найближчим чином формуються *історично процесуально*, тобто *транс-психо-інформаційно*, отже *шляхом пізнання об'єктивно існуючого речовинно-енергетичного середовища*. Згадаємо також, що *результатом суб'єкт-об'єктного пізнання* є не тільки *речовинно-енергетичний продукт*, а й так названий нами *ідеальний інформаційно - знаннєвий ресурс*, який споконвіку, в історичному плані послуговує людству специфічним «*мостоукладачем*» на шляху його життєзабезпечення й системного самовдосконалення, і відтак, в *прогресотворчих цивілізаційних процесах*⁴.

З глобальносистемної точки зору вище ми розглянули лише *початкові* моменти в напрямку суто *цивілізаційного* визначення проблем сучасного світового розвитку. Головним чином, ми тут почали розуміти, що людське життя як *соціально опосередкована форма* процесу всесвітнього розвитку *природно і глобально закономірно* базується на основі *речовинно-енергетичних ресурсів* та на *генетично, методологічно й праксеологічно єдиній основі інформаційних знань - специфічного іде-*

альному ресурсу розвитку, отже загалом – *цивілізаційного поступу*.

Визначаючи викладене ще більш стверджено, наголосимо, що *найглибиннішим фундаментом* або *першоосновними підвалинами життя людей і цивілізаційного поступу є глобальносистемне, об'єктивно існуюче матеріально-енергетичне середовище*. Будучи невід'ємною, природно єдиною частиною цього середовища, людина сприймає світ як *безпосередньо*, тобто як все існуюче в *стихійному самобутті*, так і специфічно *ідеально-інформаційно опосередковано*.

Однак, *феномен глобально-абстрактної опосередкованості процесів взаємодії та взаємоіснування* людства в природній, само-закономірно існуючій сфері не тільки *принципово відрізняє людину* від інших створінь, в тому числі й у тваринному світі, але й надає їй *особливі здатності та переваги* у цій взаємодії⁵. За необхідністю додамо, що *суто тваринний і рослинний світи абстрагують принципи нездатні, в своєму існуванні, вірогідно, користуючись біоенергомоделями реального середовища*.

Таким чином, *глобальносистемно* розглядаючи поставлену для дослідження проблему, нам треба ще раз чітко зафіксувати *основні позитиви природно закономірного функціонування ідеального інформаційного (абстрактного) чинника в процесах еволюції, соціально-економічного розвитку й цивілізаційного поступу*.

По-перше, попри сумнозвісний феномен планетарно поширених, надзвичайно жорстоких війн поміж так званими *матеріалістами* та *ідеалістами*, людство як *підсвідомо*, так і *цілком усвідомлено*, завжди базувало свою діяльність на спогляданні об'єктів, тобто *природних матеріально-енергетичних формацій – процесів* або *явищ*, в подальшому *подумки* переводячи результати абстрактного пізнання головним чином в *ідеальну сферу інформаційних знань* як специфічного ресурсу своєї діяльності та соціального розвитку.

Доречі, занадто войовничі твердження матеріалістів про те, що *все почалося і залежить лише від матерії*, хоч і були глибоко *фундаментальними*, але, нажалі реально виявились *«ієрархічно» помилковими* щодо *суб'єкт – об'єктних відносин взагалі*. Адже в системах соціально-економічної праці, як процесах *принципово цілеспрямованих, власне МЕТА діяльності сутнісно формується лише на основі ідеального інформаційного ресурсу*, і саме тому вона *об'єктивно закономірно виступає ієрархічно первинною*, отже, *пріоритетно вирішальною відносно ефективності та безпеки розвитку*⁶. Як на наслідок такої помилки

можна вказати на *парадокс «наявного товарного дефіциту» в «комуністичних суспільствах»* та на *суть «дезінформаційні» підстави начебто загадкового саморозвалу антиідеалістичної всесоюзної наддержави, яка безоглядно сповідувала саме так звану матеріалістичну ідеологію*.

По-друге, впровадженням літературної та числової *символіки* людство (власне *трансіформаційно – О.С.*) усвідомило не тільки *універсальну циклічність природних явищ*, а й *інтенсивність їх глобального, об'єктивно невідворотного впливу* на своє життя, особливо в усіх системах праці, тобто *цілепокладальної трудової діяльності*⁷.

По-третє, *природна здатність людини суб'єкта абстрактно пізнавати світ й історично накопичувати ідеально-інформаційні ресурси*, надала їй можливість *соціокультурного та активно творчого технологічно-економічного поступу випереджувальним й передбачувальним шляхами; еволюційно, і навіть революційно (біфуркаційно), підвищувати ефективність своєї діяльності, перманентно і комплексно системно удосконалювати управління саморозвитком*.

Також за В.І.Вернадським, - поступово пізнаючи світ, людська спільнота навчилася використовувати *ідеальні інформаційні знання як ресурс в соціально-економічній сфері*, в подальшому *трансіформаційно передавати ці знання наступним поколінням, фактично започатковуючи цим свою цивілізаційну історію*⁸.

Відтак, настав момент узагальнення і представлення дійсної *ролі й основних функцій ідеально-інформаційних знань як глобального орієнтиру світової поведінки, гаранта безпечного існування в природному середовищі та в цивілізованих системах людської творчої діяльності й удосконалювального розвитку*. Отже:

I. Ідеальне й абстрактне, тобто суть трансіформаційне, опосередкування соціалізованого світу надає людині можливість самопізнання не тільки як його невіддільної частини, а й як активнотворчої особистості та синергетично діючого суб'єкта в сфері об'єктивно існуючого речовинно-енергетичного середовища.

II. Ідеальний інформаційний ресурс практично функціонує в соціально-економічній сфері власне як *мірило реальності*, тобто як *глобально орієнтуючі, універсальні знання про світові процеси*. Цей ресурс *історично накопичується* та *без усяких обмежень* може використовуватись в кожній системі оперативної і стратегічної діяльності. Тут ще раз звернемо увагу на те, що будучи *єдиним і повноважним представником об'єктивно існуючого світу*, саме таким законним чином *інформаційні знання стверджують свою пріоритетно*

стратегічну роль і свій глобально впливовий статус в світовому, особистісному і соціально-економічному житті.

III. Отже, будучи *глобально єдиним ресурсом цілепокладання*, інформаційні знання функціонують в сфері людської діяльності як *незамінний фактор трудового системотворення*, тобто, як *фундаментально єдиний чинник етапів цілеформування та цілереалізації*, в тому числі і в першу чергу, в *процесах управління працею та розвитком*. Саме так у функціональній структурі кожного трудового процесу з'являються *прямий, зворотній та (по-сучасному) - глобальносистемний самоуправлінський зв'язки*.

IV. Ідеальний інформаційно-знаннєвий ресурс своєю *глобально впливовою*, можна навіть сказати, *суперфункцією*, надає *чудову можливість homo sapiens теоретично виходити саме в ідеальну сферу природно закономірних можливостей та активнотворчо здійснювати трансінформаційне моделювання і вибір варіантів практичної реалізації* проєктів, доцільних до соціально-культурних і техніко-економічних потреб. *Саме такий шлях забезпечення потреб та самовдосконалення людського життя реально має глобальносистемний вимір* і його на усіх підставах можна назвати *загальноцивілізаційним*. Глобальносистемно поглиблюючи кінцевий висновок даної тези, необхідно назвати визначену *суперфункцію інформаційних знань глобально прогресо творчою*.

V. Будучи *абсолютно ідеальним феноменом - ресурсом*, інформаційні знання принципово здатні, без традиційних перешкод та обмежень, отже специфічно розповсюджуватись, *теоретично* і, власне, *практично* використовуватись максимально швидкісними *електромагнітно-технологічними носіями*, наприклад в сучасних *Інтернет мережах або пристроях зв'язку*. Окрім того, *феномен інформації, як ідеальний об'єкт - ресурс інтелектуальної праці, практично не чинить майже ніякого опору, то порівняно з ринковим об'ємом натуральним товаром* в сфері соціального життя, він як еквівалент товару (в тому числі грошей) є *економічно вигідним*. І ця функція інформаційних знань повинна бути визнана одною з *найголовніших в повному механізмі цивілізаційного процесу*, і найбільш конкретно – в *механізмі соціально-економічної діяльності*⁹.

Відтак, якщо ми визначасмо ідеально-інформаційний ресурс *стратегічно пріоритетним* в усій ієрархії чинників соціально-економічного процесу, і саме за *глобальносистемним виміром*, то це практично означає, що власне усі сфери соціального життя закономірно потребують *високоякісних*, відповідних до своїх конкретних цілей,

достовірних інформаційних знань. *Гуманітарну сферу*, наприклад, попри деяку легковажність сучасного суб'єкта щодо розуміння глобально вирішального впливу інформаційних знань на соціально-економічний розвиток, фактично треба вважати *«альфою і омегою»* ефективності активнотворчої праці і управління економічними системами. І це, насамперед, переконливо свідчить про *глобальносистемний статус ІНФОРМАЦІЇ* в сфері людського життя не тільки на *пріоритетному стратегічному плані*, а й в *плані оперативного управління діяльністю протягом повного цілеспрямованого процесу досягнення трудового результату*.

Таким чином, *усі без винятку здатності і переваги соціо-культурного життя і розвитку глобально заглиблені в сутність трансінформаційного представництва об'єктивно існуючого природно закономірного світу*. Тому, що це *єдиний орієнтир* - поводити на шляхах життєвої поведінки людини соціальної; це - *єдине джерело* отримання інформаційних знань про реальні можливості активнотворчого життєзабезпечення *інтелектуально-інноваційним шляхом*; це – можливості *транстехнологічного випередження* стихійно перебігаючих подій та явищ; це - природно закономірне *прискорення* вже створених людиною технологічних процесів; це - трансінформаційне *передбачення й прогнозування* подій і напрямків розвитку; це – можливості перспективного і поточного *планування*, та нарешті - управлінського *самоконтролю* в процесах діяльності і розвитку.

Як надвисновок, глобальносистемною формулою сучасний ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ процес можна представити так: *«об'єктивно існуючий матеріально-енергетичний світ – соціум – науково-освітня сфера – інформаційні знання – творчий інтелект – інновації – високі технології – виробництво – духовно та матеріально досконале життя»*.

Дезінформаційно-дезінтеграційні ефекти як *чинники глобальносистемної кризи сучасної цивілізації*.

На превеликий жаль, не все здійснюється *однозначно позитивно* в житті людства. Хоч насправді - усі без винятку системи соціо-культурної й економічної діяльності принципово повинні бути лише *цілеспрямованими та доцільними*. Однак в реальності, *ідеальний інформаційно-цільовий ресурс*, як *природно єдиний гарант та орієнтир* трудового успіху лише *глобально - початково відкриває людині можливості ефективної діяльності, соціо-культурного розвитку та цивілізаційного поступу*. Саме тому життя сьогодні чітко вказує на *найголовнішу можливість сучасності – на науку*.

Але фактично незаперечним явищем в реальному житті людей ХХІ ст. постали *системні кризи* майже в усіх сферах діяльності та розвитку. Все частіше різні науковці згадують саме про **КРИЗУ глобалістичного** виміру. Та про що ж йдеться у цих згадках? На жаль, мова, здебільшого, йде лише про *планетарно-світовий* вимір. В даній роботі, хоч і в реферативному варіанті, але за глибинною сутністю, представлена розроблена автором *Концепція глобально системної кризи сучасної цивілізації як процесу світового розвитку на пріоритетно стратегічній, ієрархічно й оперативно вирішальній основі інформаційних знань*.

I. З точки зору видатного глобаліста сучасності академіка В.І.Вернадського **НАУКА**, як соціально найефективніший інститут дослідження природно обумовлених процесів, виникла з релігії та філософії¹⁰. Якщо оглянутись та спиратись, наприклад, на біблійні тексти, то мабуть *найпершим, по-суті кризогенним моментом* в сфері буття людей, слід визнати так званий *«першого гріх»* як подію спожиття *«плоду від дерева пізнання»*. Подальша філософська думка, окрім хіба що вульгарно матеріалістичної, принципово не заперечувала цього *«релігійно-історичного факту»*.

Однак, тут треба звернути особливу увагу саме на *гріховну сутність* цього факту – *розділення об'єктивно єдиного світу* на «дещо добре та дещо зле» *в самому процесі пізнання*. Тому, що це і є *первинний чинник глобальної дезінтеграції природно цілісного світу у людській свідомості*. І саме в цій події людство отримало фактично *трансінформаційний метод* - шлях світогляду, життєвої діяльності і розвитку. Доречно тут зауважити також, що реалії і тенденції сучасного світового розвитку не тільки не заперечують, а й вочевидь переконливо підтверджують факти людського поступу саме цим шляхом. Адже вони вже втілені у надвисоких технологіях, революційній інформатизації світу і реальному переході країн в стан інтенсивної розбудови *трансінформаційно-ноосферного* буття.

II. На жаль, «першого гріховний кризогенний переділ світу» супутно викликав «ієрархічний ланцюг» *дезінформаційно-дезінтеграційних ефектів в усіх сферах соціально-економічної діяльності, тобто в глобалістичному вимірі* і в усьому *цивілізаційному просторі*. Системно найважливіший приклад. *Сучасні підходи до проблем розбудови інформаційного суспільства*, отже, *до проблем науково-практичного пізнання явищ, властивостей і закономірностей перебігу природних процесів в об'єктивно існуючому речовинно-енергетичному середовищі, також на жаль, не мають відповідної до реального стану та потреб людства все-*

бічно виявленої, тобто сучасної глобалістично-методології. Тому історично нагромаджені інформаційні ресурси сьогодні здебільшого являють собою фактично належним чином не систематизовані масиви різних, *не зовсім доброякісних повідомлень* або *незакінчених результатів досліджень, недообґрунтованих ідей, думок* і немало іншої по-суті *дезінформації*. І дивно, що ці, м'яко кажучи, парадокси панують на історично найвідповідальнішому етапі революційної інформатизації та розбудови *глобального інформаційно-ноосферного життя*.

Найвищий рівень *об'єктивності*, отже відносної істинності в процесах науково-практичного пізнання світу мають так звані *наукові відкриття та прикладні винаходи*, які базуються на *абстрактній основі уже існуючої інформації*. За думкою великого наукознавця академіка Миколи Вавілова - *«якщо б явища та їхня сутність співпадали, то усяка наука була б зайвою»*. Суть наукове відкриття вважається найбільш наближеним до найвищого рівня об'єктивності саме тому, що відображаючи дійсний процес, воно починається зі споглядання явищ як конкретних об'єктів пізнання. І саме таким чином *науковий метод* дозволяє людям пізнавати властивості та здатності об'єктів і процесів, тим самим *теоретично* передбачати закономірності їх виявлення у кожній конкретній ситуації суб'єкт - об'єктної взаємодії. Однак, щоб доконечно ствердити (відносно) *достовірність теоретично сформульованого «наукового відкриття»*, як це вже добре відображено у практичній філософії світопізнання, потрібно приміняти адекватно названий *практичний критерій істини*¹¹.

Також для прикладу заакцентуємо, що фактично чинна в усіх розвинених країнах *система підготовки фахівців і науковців*, а також оцінки їх подальшої фахової діяльності, *особливо в сфері виробництва інформаційного ресурсу*, просто вражає не тільки своєю «надтрадиційною» *консервативністю*, а й переповненням кричущими *протиріччями*. При цьому формальні вимоги так званої *новизни до інформаційного продукту* концентруються лише на кількості друкованих аркушів, відмічених у наукових звітах, а не на оцінці *справжніх наукових інновацій*. Така *псевдонаукова* тенденція в деяких країнах доведена просто до рівня чорнокомерційної торгівлі «паперовими дипломами про вищу освіту і наукові ступені». А любую так звану «наукову публікацію» (навіть багатоаркушну монографію) можна просто купити кожним бажаючим, заплативши лише певну суму грошей (або «послуг») у відповідне видавництво, яке називає себе «фаховим». І все це відбувається відкрито, тобто з демонстрацією начебто державної підтримки цієї

псевдонауки, результатом функціонування якої насправді також є інформаційний *псевдопродукт*, який не тільки немає ніякої цінності, а й прискореним чином сприяє *саморозвалу* найважливіших систем життєзабезпечення людей кожної нації, кожного суспільства.

III. Тут ми ще раз підкреслимо, що **ІНФОРМАЦІЯ**, як *феномен ідеальний, сама по собі не є саморухомою*. Тобто, для виконання своїх шляхетних функцій ідеальні інформаційні знання потребують особливої *цілепокладальної рушійної сили*¹².

Якщо більш детально і по-можливості *цілісно (глобально та комплексно)* розглядати систему власне людської діяльності, то *ідеальний ресурс інформаційних знань* може «існувати» як в голові кожної людини (*компетентність*), так і у так званих суспільних, національних чи спеціалізованих (фахових) фондах. Однак, занадто не заглиблюючись в *психотехнологію* використання інформаційних знань кожною людиною-суб'єктом, загалом зафіксуємо, що *єдиною рушійною силою в усіх так званих інформаційних процесах є її (людини) свідомо компетентна психічна енергія, і головню – ВОЛЯ*. Тобто, це сила *психоінформаційних імпульсів* людини.

З глобальносистемної точки зору відмітимо також, що механізм використання ресурсу інформаційних знань із усіх спеціалізованих суспільних фондів принципово не відрізняється від згаданого, однак *здобуття компетентності* тут подовжується за рахунок періоду виховання, відповідного освітнього навчання та фахової підготовки.

IV. Специфічний *«конверс» соціально-економічної діяльності людей і загального цивілізаційного процесу*, насамперед, свідчить про обмеженість здатностей одної людини. І саме тому закономірно природно формуються *соціальні відносини* у різних за ключовими параметрами людей як індивідуальних суб'єктів діяльності в по-суті *єдиному за цільовими параметрами соціально-економічному процесі*. Отже, так би мовити в принципі: *кожний суб'єкт, кожний рівень освіти та фахової підготовки, кожний показник психічного і морального здоров'я кожного учасника трудового процесу мають бути доцільно узгодженими та спрямованими до поставленої мети*. Але це лише «ідеальний варіант», якого в принципі також не буває. Реально завжди, на кожному етапі праці неминуче існують так звані «спроби та помилки», постійні уточнення цільових планів, добірка ресурсів, в т.ч. кадрових та інформаційних, творча доробка програм і нових технологічних рішень тощо. І все це *внаслідок дефіциту високоякісних (достовірних) знань*, якщо мова йде саме про *соціалізований принцип людської праці*. А що вже й казати про надскладні проекти, або на-

ціональні програми, або міжнародну співпрацю – суцільний поділ та відповідна проблематичність.

V. *Сьогодні життя людства здається надпроблематичним*. І це головним чином тому, що *надінтенсивно* виявились такі феномени як *«інформаційний вибух»* й *інформаційно-технологічна революція* саме в сфері соціально-економічної діяльності і розвитку. І начебто сучасна наука високорозвинена, і інформаційних ресурсів в світі чимало, і технологічна висота зашкалює, *але рівень і тиск проблем катастрофічно зростає*. Про це переконливо свідчить не лише тематика Всесвітніх форумів з проблем глобального розвитку, а й виступи антиглобалістів, які по своєму законно переймаються конкретикою свого регіонального, національного та особистісного життя як в економічному, так і в екологічному просторі. Саме тому ми, я маю на увазі усіх поінформованих оптимістів, так наполегливо говоримо про реальність і катастрофічність *глобальносистемної кризи трансінформаційної цивілізації*.

Категоричний імператив глобальносистемного антикризового єднання.

Тут ще раз нагадаємо про змістовну сутність використовуюваного нами терміна *«глобальносистемність»*. На відміну, наприклад, від словосполучення «світ-система», або навіть від терміну «планетарна система», *«глобальна система»* як така в свою структуру включає передусім *природознавчу інформацію універсального космічного виміру* та власне *людину*, як «співавтора» творчого процесу, яка також природно закономірно здатна у взаємодії з об'єктивно існуючою речовинно-енергетичною сферою, в процесах науково-практичного пізнання світу продукувати такий важливий ресурс свого існування і розвитку як *ідеальні й абстрактні по своїй суті інформаційні знання*¹³.

Враховуючи *стратегічно пріоритетний і оперативно вирішальний вплив інформаційно-знаннєвого ресурсу* в усіх без винятку процесах соціально-економічної діяльності та розвитку, а також природну здатність людини бути *єдиною реальною рушійною силою* так званих *«інформаційних процесів»*, ми за науковою логікою зобов'язані стверджувати своєрідну трійцю: *«інформаційні знання про світ - людина активнотворчо діюча - природно-ресурсне середовище»*, суть **ГЛОБАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ** в контексті нашого розгляду.

Відтак, об'єктивно необхідна потреба життєзабезпечення людей та суспільства обумовлює не тільки їхню активну творчу працю - *прямий трансінформаційний зв'язок глобальної системи*, а й імперативну необхідність уважно відслідковувати соціально-економічну, екологічну та безпекову ефективність своєї діяльності – *зворотній тран-*

сінформаційний зв'язок цієї системи. Однак, оскільки як прямим, так і зворотнім зв'язком *мікропроцесуально (психоінформаційно) принципово може керувати лише людина, то доля усіх соціокультурних і економічних процесів опиняється виключно в її руках.* Тобто, *ефективність усякої людської діяльності залежить, насамперед, від наявності якісного інформаційного ресурсу, компетентності та здоров'я людини.*

Але життєва доля людства склалася так, що, як показано вище, усі *негаразди*, особливо на сучасному етапі розвитку, не тільки продовжують «*першоґріховну*» *інерцію буття*, а й додають новітні, навіть *катастрофічні*, та ще й у *глобальносистемному* вимірі. Тому ми тут ще раз прослідкуємо *основні (вузлові) моменти розділення підвалин життя і виникнення глобальносистемних дезінформаційних ефектів* в усіх соціокультурних та економічних процесах. Отже:

1. *Глобальний поділ об'єктивно єдиного світу* в процесах *пізнання* на усіх рівнях його існування та розвитку.

2. Пізнання явищ, природних процесів та усіх об'єктів виключно *інтелектуальним шляхом*, тобто *трансінформаційно - роздільно*.

3. *Виробниче формотворення природно соціалізованим шляхом*, тобто *поділом інтелектуальної праці* поміж людьми, колективами, галузевими або, навіть, міжнародними структурами в процесах співпраці.

4. *Спеціалізація праці та диференціація наук в системно впливовому співвимірі*.

5. Науково-освітні процеси за різними по-суті *ідеологією й методологією*.

6. Використання суттєво різних за «*психоінформаційним*» *здоров'ям*, освітою і фаховою підготовкою індивідуальних суб'єктів.

7. *Дезінформаційні війни* на усіх рівнях і формах співіснування людей, в процесах життєдіяльності, тощо.

Як уже зрозуміло з вищевикладеного матеріалу, усі ці вузлові моменти не тільки ускладнюють трудові процеси, а й виявляються *дезінтеграційними чинниками*, в тому числі і в першу чергу, вони є дійсними причинами *цільового злому та розвалу систем* соціально-економічної діяльності, всієї сфери життєзабезпечення людей.

І нарешті, найголовніший момент: *природно*, отже об'єктивно та *глобально зумовлена закономірність трансінформаційного соціально-економічного (цивілізаційного) цілепокладання* виводить життя людей на *віртуальний рівень життя*, або, так би мовити, на *інформаційно - еквівалентний принцип* свого існування та цивілізаційного «*поступу*», в якому, так би мовити, «*ґріховним*» чином

переплутується «*божий дар з яєшнею*». На превеликий жаль, сучасне життя людства опинилось майже повністю, уже маємо право так висловитись, у «*вульгарізованих лабетах трансінформаційної фінансово-грошової еквівалентності*». Головним чином тому, що *фінансово-грошова система як інтегрована основа і важіль самоуправління* розвитком по своїй суті є лише *спеціалізованою інформаційною підсистемою глобальної науково-прикладної інформаційної системи сучасного людства*. А щодо сьогоденного так званого *монетаризму*, то це - взагалі *дико соціалізований*, але *психологічно найвпливовіший*, і саме тому це найбільш потужний та найнебезпечніший *інструмент і механізм глобальносистемного управління соціально-економічними процесами*. Відтак, за своєю глибинною сутністю та функцією цей важіль є *неоднозначною транс-психо-інформаційною силою* щодо потреб і інтересів людей.

Отже, цей ВАЖІЛЬ приховує в собі не тільки *шляхетні позитиви*, а й *найбільшу небезпеку для соціуму внаслідок його глобально роздільного*, тобто *дезінформаційно - дезінтеграційного впливу на суспільне життя людей взагалі*. Тому можна цілком обґрунтовано й відповідально говорити про *глобальносистемну безконтрольність* і вже майже *катастрофічну спотвореність* так названого філософами *соціально-психологічного простору*. Тобто, сучасне людство і, передусім, його наукова еліта уже *зобов'язані* конструктивно усвідомити суть ГЛОБАЛЬНОСИСТЕМНОЇ КРИЗИ ТРАНСІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.

Додамо, що оскільки *інформаційні чинники і психіка людини існують та функціонують безпосередньо*¹⁴, то теорія і практика в дослідженні інформаційних процесів фактично співпадають. Такий *діалектичний взаємозв'язок цих чинників в умовах недостатньої правосвідомості громадян та аморальності в суспільстві* надає їм можливості не тільки *зловживати інформаційними ресурсами*, а й *небезпечно маніпулювати загальним соціально-психологічним простором*. А перманентний процес *віртуалізації життя*, тобто інтенсивний процес *відчуження* людей від живої реальності, отже від ПРИРОДИ, може призвести, та вже й призводить до, хоч і дещо приховано, *катастрофічної кризи глобальносистемного виміру*.

Які ж порятункові рекомендації або алгоритми щодо подальших дій та поведінки сьогодні можна запропонувати людям? І саме тут ми маємо зробити *надвисновок*, що усі можливі *рекомендаційні алгоритми* принципово, отже науково логічно, повинні випливати із реально виявленої ситуації і тенденцій світового розвитку, а також із вищевикладених *роздумів - результатів багаторічних досліджень* за

системною, а по-сучасному точніше, - *глобально-системною методологією*¹⁵. Найважливішими із рекомендацій слід назвати:

А. Всебічна доробка (міжнародними, а також загальносвітовими зусиллями) та введення в сферу реального соціально-економічного життя, передусім в науково-освітні та управлінські інституції, відповідної до сучасності

ГЛОБАЛЬНОСИСТЕМНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ. Ці *стратегічно пріоритетні кроки відкриють нові можливості* реального переведення процесів життєдіяльності і розвитку на рейки *цивілізаційно досконалішого, глобально всеоб'єднуючого розвитку.*

Б. Розробка й практичне освоєння

ГЛОБАЛЬНОСИСТЕМНОГО, МЕТОДОЛОГІЧНО УНІВЕРСАЛЬНОГО МОДУЛЯ ПРИНЦИПІВ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ НА ГЕНЕТИЧНО І ПРАКСЕОЛОГІЧНО ЄДИНІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦІЛЬОВІЙ ОСНОВІ. *Глобальносистемне єднання теорії та практичної конкретики тут реально досягається за рахунок глибшого розуміння сутнісного взаємозв'язку усіх*

принципів як концептів науково відображеного об'єктивно існуючого, природно єдиного й абсолютно нерозривного речовинно-енергетичного світу.

В. У відповідно глобалізованій системі принципів найвищим слід вважати

КАТЕГОРИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ГЛОБАЛЬНОСИСТЕМНОГО АНТИКРИЗОВОГО ЄДНАННЯ. Цей імператив має формувати саме *всеоб'єднуючий світогляд* уже на початкових рівнях виховання, освіти та фахової підготовки, скажімо - у світлі сутності відомого гасла «НАЗАД – до ПРИРОДИ». Таким чином, кожний ПРИНЦИП глобально сформованого модуля тут має бути ієрархічно пов'язаним з усіма іншими та усі поміж собою.

Автор щиро вважає, що завдяки використанню представлених рекомендацій *закономірно з'являться принципіві наслідки*, тобто *можливості подолання трансінформаційних за своєю глибиною сутністю і глобальносистемних за масштабами впливу кризових явищ у житті сучасного людства.*

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Скаленко А.К. Глобальные резервы роста. – К.: Интеллект, 2002. – 428 с.
- ² Осипов Ю.М. Смысл и имена. Натураномика. Субэкономика. Антихозяйство. Утопизм // Альманах ЦОН МГУ, № 2(74), 2011.
- ³ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ⁴ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ⁵ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ⁶ Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: Наука, 1990. – 412 с.
- ⁷ Вернадский В.И. О науке. Т.1. – Дубна, «Феникс», 1997. – 576 с.
- ⁸ Вернадский В.И. О науке. Т.1. – Дубна, «Феникс», 1997. – 576 с.
- ⁹ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ¹⁰ Вернадский В.И. О науке. Т.1. – Дубна, «Феникс», 1997. – 576 с.
- ¹¹ Энгельс Ф. Диалектика природы. – М.: Политиздат, 1982. – XVI, 359 с.
- ¹² Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ¹³ Ленин В.И. Философские тетради. – М.: Политиздат, 1986. – 671 с.
- ¹⁴ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.
- ¹⁵ Пахомов Ю.М., Крымский С.В., Павленко Ю.В., Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: БМДЦ, 1998. – 432 с.

Skalenko A.K. Globally systemic crisis of the transinformational civilization / Institute of World Economy and International Relations, National Academy of Sciences of Ukraine.

As a result of the globally systemic analysis of realities and current trends the presence of global civilizational crisis was fixed by the author. Based on this fact and the previously formed systematic-informational methodology of research and implementations of the modern world processes, the innovative conceptual approach in determining of trans informa-

tional substance of latter-day phenomenon - globally systemic crisis of civilizational process was developed and presented by the author. Disinformation-disintegrational effects were determined as factors of formation of moments of crisis globally systemic influence, and also there were developed appropriate recommendations by determination of crisis at different levels of socio-economic functioning and development.

Keywords: globally systemic, trans informational, crisis, civilization, disinformation, disintegration, functioning, development.

Скаленко А.К. Глобальносистемный кризис трансформационной цивилизации / Институт мировой экономики и международных отношений НАН Украины.

В результате глобальносистемного анализа реалий и тенденций современного развития автором зафиксировано наличие всемирного общецивилизационного кризиса. На основе этого факта и ранее сформированной системно-информационной методологии исследований и реализации современных мировых процессов. Автором разработан и представлен в этой работе инновационный концептуальный подход для определения трансформационной сущности новопроявленного феномена – глобальносистемного кризиса цивилизационного процесса. Определены дезинформационно-дезинтеграционные эффекты как факторы образования кризисных моментов глобальносистемного влияния, а также разработаны соответствующие рекомендации по преодолению кризисов на различных уровнях социально-экономической деятельности и развития.

Ключевые слова: глобальносистемный, трансформационный, кризис, цивилизация, дезинформация, дезинтеграция, деятельность, развитие.

Стаття надійшла до редколегії 28.09.2012

Прийнята до друку 23.10.2012